

بررسی عملکرد شرکت ملی صنایع
پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۰۶۴۸

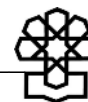
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

بهمن‌ماه ۱۳۸۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. تولید و بازرگانی محصولات پتروشیمی کشور
۶	۲. سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی کشور
۷	۳. صنایع پایین‌دستی
۹	۴. واگذاری واحدهای پتروشیمی
۱۰	۵. جایگاه صنعت پتروشیمی کشور در جهان و منطقه و مقایسه آن با هدف سند چشم‌انداز
۱۱	۶. خوراک
۱۱	۷. مصرف انرژی
۱۳	۸. طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم صنایع پتروشیمی و طرح‌های افتتاح شده
۱۶	۹. پژوهش و فناوری
۱۸	۱۰. بررسی‌های زیست‌محیطی
۱۹	۱۱. رعایت اصول پدافند غیرعامل
۱۹	۱۲. برخی از چالش‌های صنعت پتروشیمی کشور
۲۱	پیوست‌ها
۲۴	منابع و مأخذ

بررسی عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸

چکیده

تحلیل آمارها حاکی از آن است که میزان تولیدات محصولات پتروشیمی طی سال‌های برنامه چهارم با رشد متوسط ۱۸/۳ درصد از ۱۵/۸ میلیون تن در سال اول برنامه چهارم به ۳۴/۴ میلیون تن در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است، اما نسبت تولید به ظرفیت اسمی در صنعت پتروشیمی باید بهبود یابد (۷۰ درصد در سال ۱۳۸۸). در اثر بهره‌برداری از طرح‌های جدید سهم وزنی سوخت و محصولات جانبی در صادرات پتروشیمی کشور از ۴۴ درصد به ۳۷ درصد کاهش یافته و سهم صادرات پلیمرها افزایش یافته است. با وجود تغییر مثبت ایجاد شده در سال ۱۳۸۸ هنوز گروه سوخت و محصولات جانبی و گروه مواد شیمیایی و پایه ۶۶ درصد سهم وزنی صادرات محصولات پتروشیمی را به خود اختصاص دادند که مقتضی است با توسعه صنایع میانی و پایین‌دست در این صنعت، محصولات با ارزش‌افزوده بالاتر تولید کرد و مانع از خام‌فروشی آنها شد. توسعه پارک‌های شیمیایی و تولید محصولات دانش‌محور در این خصوص می‌تواند مثمرتر باشد که البته طی سال‌های برنامه چهارم اقدام مؤثری در این خصوص انجام نشده است و عملکرد شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی نیز ضعیف بوده است. جایگاه شرکت ملی صنایع پتروشیمی در میان ۱۰۰ شرکت برتر شیمیایی جهان تا پایان سال ۲۰۰۹ میلادی، رتبه ۴۴ در جهان و دوم در منطقه بعد از شرکت سایبک عربستان بوده است. طی سال‌های برنامه چهارم توسعه، حدود ۳۰ طرح به ظرفیت ۱۹/۵۶۷ میلیون تن در صنعت پتروشیمی کشور آغاز شده و در مراحل مختلف اجرایی قرار دارند. طی این سال‌ها حدود ۱۴/۲ میلیارد دلار در این صنعت سرمایه‌گذاری شده است. در مجموع می‌توان به این نکته اشاره کرد که در کنار نتایج مثبتی که طی سال‌های برنامه چهارم در صنعت پتروشیمی کشور حاصل شده است، ضعف‌ها و کاستی‌هایی نیز وجود دارد که باید برای رفع آنها تلاش شود.

مقدمه

بررسی سند چشم‌انداز بیست‌ساله و برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور نشان می‌دهد که صنعت پتروشیمی کشور در تحقق اهدافی از جمله رشد اقتصادی مستمر، توسعه

رقابت‌پذیری مبتنی بر توسعه فناوری و اشتغالزایی نقش مؤثری دارد. به منظور دستیابی به اهداف مذکور اقدامات قابل ملاحظه‌ای انجام شده و دستاوردهای چشمگیری حاصل شده است، اما ضعف‌ها و نارسایی‌هایی نیز وجود دارد که باید برای رفع آنها تلاش شود. گزارش حاضر خلاصه‌ای از عملکرد صنعت پتروشیمی کشور در طول سال‌های برنامه چهارم توسعه و مقایسه با اهداف برنامه مذکور است.

۱. تولید و بازرگانی محصولات پتروشیمی کشور

عملکرد صنعت پتروشیمی کشور در راستای اجرای بندهای «ب» و «ه» ماده (۲۱) قانون برنامه چهارم مبنی بر تقویت مزیت‌های رقابتی و توسعه صنایع مبتنی بر منابع (صنایع انرژی‌بر، صنایع معدنی، صنایع پتروشیمی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی و زنجیره‌های پایین‌دستی آنها) و گسترش تولید صادرات‌گرا در چارچوب سیاست‌های بازرگانی کشور به شرح زیر است:

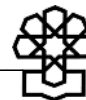
۱-۱. تولید

در جدول ۱ مقدار (مجموع تولید میانی و نهایی)، رشد سالیانه و ظرفیت نصب شده تولید محصولات پتروشیمی از سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۸۸ ارائه شده است. مطابق آمار جدول ۱، میزان تولیدات محصولات پتروشیمی از ۱۵/۸ میلیون تن در سال اول برنامه چهارم به ۳۴/۴ میلیون تن در سال پایانی برنامه چهارم (سال ۱۳۸۸) رسید. ظرفیت نصب شده محصولات پتروشیمی کشور از ۲۰/۴ میلیون تن در سال ۱۳۸۴ به ۴۳/۹ میلیون تن در سال ۱۳۸۷ و ۴۸/۶ میلیون تن در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است.

جدول ۱. وضعیت تولید و ظرفیت محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

سال		۱۳۸۴		۱۳۸۵		۱۳۸۶		۱۳۸۷		۱۳۸۸	
شرح	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	
	مقدار تولید (میلیون تن)	۱۵/۸	۸۸	۱۸	۹۰	۲۳/۹	۸۷	۳۰	۸۶	۳۴/۴	۹۵
رشد سالیانه (درصد)	۴/۵	۱۴/۲	۳۲/۸	۲۵/۵	۱۴/۶۶						
ظرفیت نصب شده (میلیون تن)	۲۰/۴	۲۹/۲	۳۸	۴۳/۹	۴۸/۶						

مأخذ: گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸.

نسبت تولید به ظرفیت اسمی

براساس گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی با وجود رشد تولیدات پتروشیمی کشور، نسبت تولید به ظرفیت اسمی محصولات پتروشیمی کشور از ۸۱ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۷۰ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش یافته است.^۱ بخشی از این کاهش به دلیل راه‌اندازی واحدهای جدید است که معمولاً در سال اول بهره‌برداری با مشکلات عملیاتی بیشتری روبرو هستند و به همین دلیل سطح تولید آنها پایین است، لکن این مشکل در مورد برخی از واحدهای پتروشیمی کشور، چندین سال بعد از راه‌اندازی واحد نیز ادامه داشته است. لذا برای بهبود این نسبت باید تلاش شود تا با بررسی‌های کارشناسی و ارزیابی‌های فنی دقیق‌تر قبل و بعد از راه‌اندازی طرح‌های جدید، اقدامات لازم برای به حداقل رساندن مشکلات عملیاتی طرح‌های جدید به عمل آید. مشکل تأمین خوراک به لحاظ کیفیت و کمیت نیز یکی دیگر از دلایل پایین آمدن بازدهی واحدها مطرح است. قطع گاز طبیعی، اشکالات تعمیراتی، عدم امکان تأمین به موقع برخی از قطعات یدکی، کاتالیست‌ها و مواد شیمیایی از دیگر دلایل تولید کمتر از ظرفیت اسمی واحدهاست. از آنجایی که قیمت تمام شده تولیدات پتروشیمی حدود ۷۰ تا ۸۰ درصد فروش آن است،^۲ پایین بودن راندمان تولید واحدها یکی از عوامل کاهش نسبت سود خالص به فروش در صنعت پتروشیمی کشور می‌شود. به‌طوری که براساس صورت‌های مالی تلفیقی حسابرسی شده نسبت سود خالص به فروش شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ به ترتیب برابر با ۶/۵ درصد، ۳/۲ درصد (زیان‌ده) و ۳ درصد بوده است. در جدول ۱ پیوست خلاصه سود و زیان شرکت ملی صنایع پتروشیمی براساس صورت‌های مالی تلفیقی حسابرسی شده طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۶ ارائه شده است.

۱-۲. بازرگانی

بخش بازرگانی به دو قسمت فروش داخلی و صادرات تفکیک می‌شود که در ذیل به آنها اشاره شده است:

فروش داخلی

در جدول ۲ وضعیت بازرگانی داخلی محصولات پتروشیمی نشان داده شده است.

۱. نسبت تولید به ظرفیت اسمی با توجه به تاریخ بهره‌برداری واحدها محاسبه شده است و فقط شرکت‌های تابعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی را دربر می‌گیرد.

۲. بخش زیادی از قیمت تمام شده مربوط به هزینه خوراک است.

جدول ۲. مقدار و ارزش فروش داخلی محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

سال		۱۳۸۴		۱۳۸۵		۱۳۸۶		۱۳۸۷		۱۳۸۸*	
شرح	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	
	مقدار فروش داخلی (میلیون تن)	۴/۹	۷۹	۶/۰۶	۸۱	۶/۴	۷۲	۷/۶	۵۸	۷/۸۶	۶۲
رشد سالیانه (درصد)	۰/۴۱		۲۳/۶۷		۵/۶۱		۱۸/۷۵		۳/۴۲		
ارزش فروش داخلی (میلیارد ریال)	۱۶۰۵۲	۱۱۰	۲۶۵۲۰	۱۰۸	۳۲۳۰۷	۹۶	۴۰۰۵۶	۷۴	۴۶۷۶۶	۱۱۹	

مأخذ: همان.

* درصد تحقق برنامه بدون لحاظ شرکت‌های واگذار شده است.

همان‌طور که در جدول ۲ مشخص است مقدار فروش داخلی محصولات پتروشیمی از ۴/۹ میلیون تن در سال ۱۳۸۴ به ۷/۸۶ میلیون تن در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است. تحلیل آمار مذکور نشان می‌دهد که طی سال‌های برنامه چهارم توسعه مقدار فروش داخلی محصولات پتروشیمی به‌طور متوسط سالیانه ۱۰/۳ درصد رشد کرده است.

صادرات

در جدول ۳ وضعیت بازرگانی خارجی محصولات پتروشیمی نشان داده شده است.

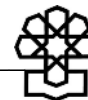
جدول ۳. مقدار و ارزش صادرات محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

سال		۱۳۸۴		۱۳۸۵		۱۳۸۶		۱۳۸۷		۱۳۸۸*	
شرح	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	واقعی	تحقق برنامه	
	مقدار صادرات (میلیون تن)	۵/۲۱	۸۷	۶/۰۴	۹۱	۹/۵	۹۳	۱۲/۲	۹۰	۱۴	۸۵
رشد سالیانه (درصد)	۰/۱۹		۱۵/۹		۵۷/۲۸		۲۸/۴۲		۱۴/۷۵		
ارزش صادرات (میلیارد دلار)	۲/۳	۱۴۵	۳/۳	۱۴۶	۶	۱۲۲	۷/۸	۱۰۵	۹/۲	۱۴۹	

مأخذ: همان.

* فقط شامل شرکت‌های تابعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی است.

مقدار صادرات محصولات پتروشیمی نیز از ۵/۲۱ میلیون تن در سال ۱۳۸۴ به ۱۴ میلیون تن در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است. میزان وزنی صادرات محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ به‌طور متوسط سالیانه ۲۳/۳ درصد رشد داشته است. ارزش صادرات نیز از ۲/۳ میلیارد دلار به

۹/۲ میلیارد دلار افزایش یافته است. بدین ترتیب ارزش صادراتی هر تن محصولات پتروشیمی کشور از ۴۴۲ دلار به ۶۵۷ دلار افزایش یافته است.

لازم به ذکر است تفاوت کل تولید محصولات پتروشیمی اشاره شده در جدول ۱ از مجموع فروش داخلی و صادرات، در داخل واحدهای پتروشیمی به عنوان محصولات میانی و واسطه مصرف شده است.

در جدول ۴ سهم صادرات محصولات پتروشیمی در صادرات غیرنفتی و صنعتی کشور نشان داده شده است. سهم صادرات پتروشیمی در صادرات بخش صنعت از ۲۹/۳ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۵۳/۶ درصد در سال ۱۳۸۸ و سهم صادرات پتروشیمی در صادرات غیرنفتی کشور از ۲۲/۲ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۴۳ درصد در سال ۱۳۸۸ رسیده است.

جدول ۴. سهم صادرات محصولات پتروشیمی در صادرات غیرنفتی و صنعتی کشور

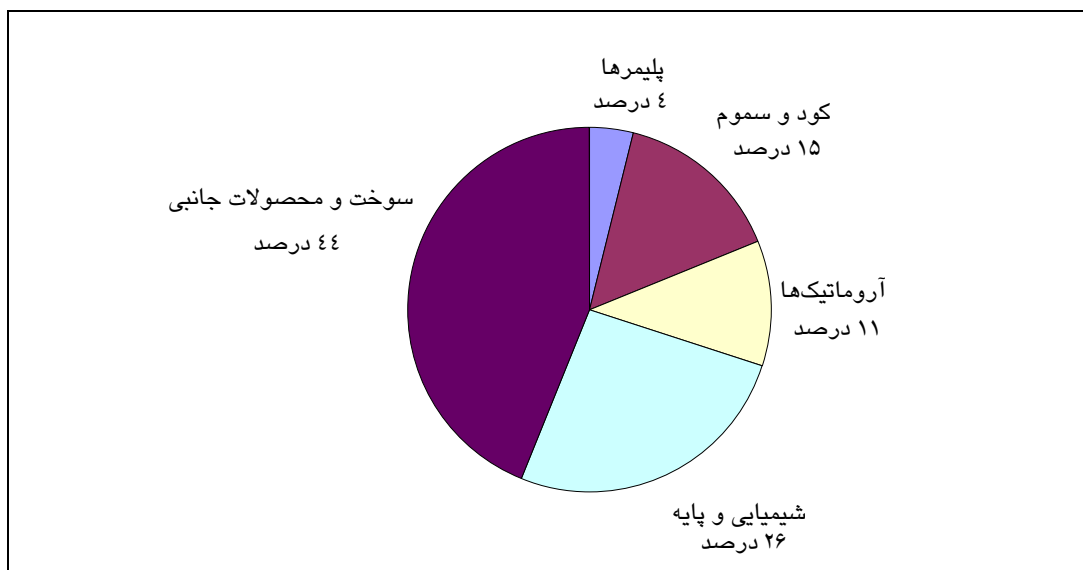
شرح	سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
درصد سهم صادرات پتروشیمی در صادرات غیرنفتی	۲۲/۲	۲۵/۴	۳۹/۶	۴۳/۲	۴۳	
درصد سهم صادرات پتروشیمی در صادرات بخش صنعت	۲۹/۳	۳۳	۵۱/۲	۵۲/۲	۵۳/۶	

مأخذ: عملکرد سال ۱۳۸۸ شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.

نکته قابل ذکر درباره صادرات محصولات پتروشیمی کشور این است که به منظور تکمیل زنجیره ارزش، باید تلاش شود تا سهم صادرات سوخت و محصولات جانبی و تا حدی محصولات شیمیایی و پایه در کل صادرات پتروشیمی کشور کاهش یابد. سهم سوخت و محصولات جانبی در سال ۱۳۸۴ به لحاظ وزنی ۴۴ درصد بوده که در سال ۱۳۸۸ به ۳۷ درصد کاهش یافته است (نمودارهای ۱ و ۲)، البته باید تلاش شود تا با مدیریت صحیح سهم این محصولات در صادرات پتروشیمی کشور باز هم کمتر شود و از خام‌فروشی آنها جلوگیری شود (در سال ۱۳۸۸، حدود ۶۶ درصد از صادرات پتروشیمی کشور شامل ۳۷ درصد گروه سوخت و محصولات جانبی و ۲۹ درصد گروه مواد شیمیایی و پایه بوده است).

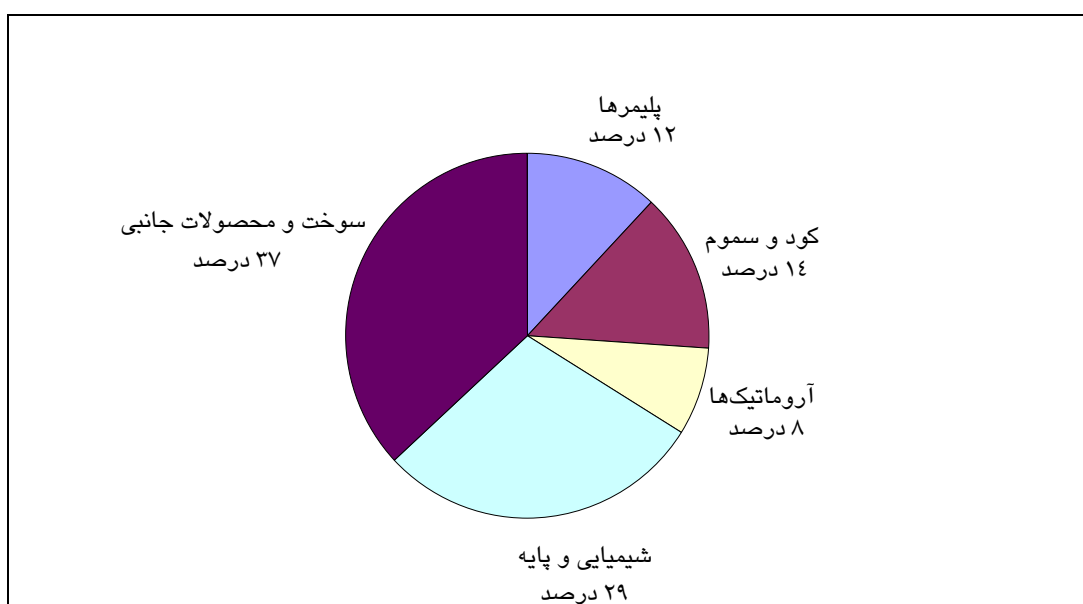

نمودار ۱. سهم وزنی محصولات عمده پتروشیمی در کل صادرات پتروشیمی کشور در سال ۱۳۸۴

مأخذ: محاسبه براساس گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۴.

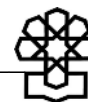
نمودار ۲. سهم وزنی محصولات عمده پتروشیمی در کل صادرات پتروشیمی کشور در سال ۱۳۸۸

مأخذ: محاسبه براساس گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۸.

۲. سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی کشور

در جدول ۵ میزان سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸ نشان داده شده است.

جدول ۵. میزان سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی کشور طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

(ارقام به میلیارد دلار)

سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
میزان سرمایه‌گذاری (میلیارد دلار)	۳/۱۸	۲/۰۹	۲/۹۶	۲/۶۲	۲/۳۶

مأخذ: عملکرد سال ۱۳۸۸ شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

در فاصله سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ حدود ۱۴/۲ میلیارد دلار در صنعت پتروشیمی کشور سرمایه‌گذاری شده است. در برنامه پنجم شرکت ملی صنایع پتروشیمی مقرر شده است در طول پنج سال برنامه پنجم، ۲۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری جدید و ۵۰ میلیون تن ظرفیت جدید (در قالب ۶ طرح) ایجاد شود. با توجه به شرایط اقتصادی موجود، عدم امکان سرمایه‌گذاری شرکت ملی صنایع پتروشیمی بیش از ۲۰ درصد و لزوم مشارکت بخش خصوصی، جذب این میزان سرمایه، به برنامه‌های منسجمی نیاز دارد.

۳. صنایع پایین‌دستی

در بند «ه» ماده (۲۴) قانون برنامه چهارم به توسعه صنایع مبتنی بر منابع از جمله صنعت پتروشیمی و زنجیره‌های پایین‌دستی آن اشاره شده است.

در راستای توسعه صنایع پایین‌دستی و مشارکت فعال‌تر بخش خصوصی اقداماتی از سوی شرکت ملی صنایع پتروشیمی انجام شده است، ولی وضعیت موجود نشان از نتایج ضعیف در این بخش است.

به تعبیری حوزه صنایع پایین‌دستی را می‌توان به دو بخش میانی و نهایی تقسیم‌بندی کرد که در هر دو بخش مشکلات و نارسایی‌هایی وجود دارد.

۳-۱. صنایع میانی

در بخش صنایع میانی هیچ‌یک از طرح‌های دارای مصوبه خوراک طی سال‌های ۱۳۸۴ به بعد، طبق آخرین گزارش تا مردادماه ۱۳۸۸ به بهره‌برداری نرسیده‌اند. یکی از دلایل این مسئله تبدیل نشدن مصوبات خوراک به قرارداد و عدم اطمینان بخش خصوصی به تأمین خوراک است. همچنین با وجود سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در مناطق ویژه اقتصادی برای توسعه صنایع پایین‌دستی، امکانات موجود به دلیل مشکلات تأمین خوراک مورد نیاز با کمیت و کیفیت لازم، مشخص نبودن قیمت خوراک، مشکلات تأمین مالی، فراهم نشدن زیرساخت‌های لازم و... چندان مورد توجه شرکت‌ها قرار نگرفته است. یکی از طرح‌هایی که با هدف توسعه صنایع پایین‌دستی و مشارکت

فعال‌تر بخش خصوصی به اجرا درآمد، طرح خط لوله اتیلن غرب بود که تا پایان سال ۱۳۸۸ حدود ۶۵/۲۳ درصد پیشرفت فیزیکی داشته، درحالی که طبق برنامه باید ۱۰۰ درصد پیشرفت داشته باشد. طرح‌های وابسته به این خط نیز با تأخیر زیاد درحال اجرا هستند و درحال حاضر طرح در تحقق اهداف موفق نبوده است.

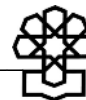
پارک‌های شیمیایی پیشنهاد شده

در راستای توسعه صنایع میانی، دفتر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی مطالعاتی را بر روی محصولات اصلی قابل تأمین شامل (اوره، آمونیاک، متانول، استایرن، اتیلن، پروپان و گوگرد) انجام داده است و پیشنهاد ایجاد پارک گوگرد خانگیران، پارک استایرن عسلویه، پارک متانول عسلویه و پارک اتیلن را ارائه کرده است، اما هیچ‌یک از این طرح‌ها بنا به دلایل متعدد از جمله مشخص نبودن وضعیت زمین طرح، عدم اطمینان از تأمین خوراک و سوخت مورد نیاز طرح‌ها، عدم تبعیت شرکت‌های واگذار شده از برنامه‌های شرکت ملی صنایع پتروشیمی در تأمین خوراک پارک‌ها و... به نتیجه نرسیدند.

۲-۳. صنایع نهایی پایین‌دستی

در ارتباط با صنایع نهایی پایین‌دستی نیز مشکلات تأمین خوراک مورد نیاز این واحدها با وجود آزادسازی قیمت خوراک آنها همچنان ادامه دارد. ورود محصولات پلیمری به بورس که در اشل کم خرید و فروش می‌شوند، باعث می‌شود که صاحبان کارخانه‌ها نتوانند از تولیدکننده بالادستی کالای مورد نیاز خود را خریداری کنند. در این میان حضور واسطه‌ها همانند گذشته خودنمایی می‌کند که به دلیل قدرت مالی بالا، کالا را در اشل زیاد خریداری کرده و در تناژهای کمتر به کارخانه‌ها با قیمت بالاتر می‌فروشند، البته چنانچه تشکل‌ها بر انسجام و یکپارچگی خود بیافزایند و توانایی تشکل‌ها به حدی برسد که خود آنها بتوانند مواد اولیه را با حجم بالا خریداری کرده و در حجم مناسب نسبت به رفع نیاز تولیدکنندگان عضو اقدام کنند، همچنین اگر صنایع پایین‌دستی با تشکیل تعاونی‌ها نظام‌مند شوند، می‌توانند در حل این مشکل مؤثر شوند.

از دیگر مشکلات صنایع پایین‌دستی، مشکل تأمین مالی، نوسان زیاد قیمت مواد اولیه در بورس و موارد دیگری است که در گزارش تحلیلی نشریه ایران پلاست (مربوط به صنعت پلاستیک) که توسط دفتر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی تهیه شده است، به‌همراه پیشنهادهایی برای رفع آنها ذکر شده است.

۴. واگذاری واحدهای پتروشیمی

عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی براساس ماده (۷) قانون برنامه چهارم توسعه در ارتباط با واگذاری شرکت‌هایی که ادامه فعالیت آنها در بخش دولتی غیرضروری است به بخش غیردولتی، به شرح زیر بوده است:

به گزارش شرکت ملی صنایع پتروشیمی طی سال‌های برنامه چهارم بیش از ۱۸۶۰۰ میلیون سهم شرکت‌های تابعه به ارزش تقریبی ۵۲۰۰۰ میلیارد ریال از طریق سهام عدالت، رد دیون، بورس، مزایده و ترجیحی واگذار شده است.

به‌طور کلی عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی درخصوص واگذاری‌ها و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی به‌لحاظ کمیّت، خوب ارزیابی می‌شود. ولی به‌لحاظ کیفیت بخش عمومی غیردولتی سهام غالب را در واگذاری‌های صنعت پتروشیمی به خود اختصاص داده است و سهم بخش خصوصی واقعی بسیار کم است. برای مثال، از کل واگذاری‌های انجام شده در صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۶ - ۱۳۸۸، سهم اشخاص حقیقی و حقوقی بابت اصل چهارم قانون اساسی و سهام ترجیحی حدود ۲۴ درصد (سهم بخش خصوصی قسمتی از این سهم است)، سهم بخش عمومی غیردولتی بابت رد دیون برابر با ۵۲ درصد و سهم سهام عدالت ۲۴ درصد بوده است. به‌عبارت دیگر با اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی در صنعت پتروشیمی کشور اغلب مالکیت واحدها واگذار شده است و مدیریت آنها همچنان دولتی است.

در بخشی از ماده (۷) قانون برنامه چهارم توسعه به این نکته اشاره شده است که دولت می‌تواند با رعایت مقررات و قوانین مربوط و جابجایی و انتقال وظایف، نیروی انسانی، سهام و دارایی‌های شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به آنها به واگذاری، انحلال، ادغام و تجدید سازمان شرکت‌های دولتی، اصلاح و تصویب اساسنامه شرکت‌ها، تصویب آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی، تصویب آیین‌نامه‌های استخدامی و بیمه اقدام نماید.

این درحالی است که با وجود انجام واگذاری شرکت‌ها، بخش عمده‌ای از دیون و تضمین کل دیون آنها بابت فاینانس‌های انجام شده برعهده شرکت ملی صنایع پتروشیمی باقیمانده است. آخرین برنامه واگذاری‌های باقیمانده شرکت‌های سرمایه‌پذیر و طرح‌های شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌همراه سبد سرمایه‌گذاری‌های شرکت ملی صنایع پتروشیمی در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۳۰ در جداول ۲ الی ۵ به پیوست ارائه شده است.

۵. جایگاه صنعت پتروشیمی کشور در جهان و منطقه و مقایسه آن با هدف سند چشم‌انداز

مطابق رتبه‌بندی ۱۰۰ شرکت برتر شیمیایی جهان، تا پایان سال ۲۰۰۹ میلادی شرکت ملی صنایع پتروشیمی کشور در میان ۱۰۰ شرکت برتر رتبه ۴۴ در جهان و در منطقه خاورمیانه بعد از شرکت سابیک عربستان^۱ در جایگاه دوم قرار داشته است^۲ (شرکت سابیک عربستان در سال مذکور در رتبه هفتم جهان قرار داشته است). این بدان معناست که صنعت پتروشیمی کشور برای رسیدن به هدف سند چشم‌انداز و دستیابی به رتبه اول در منطقه باید به رتبه‌ای کمتر از هفتم جهان ارتقا یابد. در جدول ۶ به‌طور نمونه جایگاه شرکت ملی صنایع پتروشیمی کشور در میان ۱۰۰ شرکت برتر شیمیایی جهان براساس ارزش فروش در سال ۲۰۰۹ میلادی نشان داده شده است. بنا به گزارش صنایع پتروشیمی جهان، با فرض درآمد شرکت‌های واگذار شده (حدود ۷ میلیارد دلار) جایگاه صنعت پتروشیمی ایران (اعم از بخش دولتی و خصوصی) در میان یکصد شرکت برتر شیمیایی جهان، رتبه ۱۹ جهان خواهد بود.

جدول ۶. جایگاه شرکت ملی صنایع پتروشیمی در میان ۱۰۰ شرکت برتر

(ارقام به میلیون دلار)

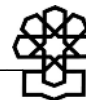
شیمیایی جهان در سال ۲۰۰۹ میلادی

نام شرکت	رتبه‌های جهان (برحسب ارزش فروش)	فروش	سود عملیات	سود خالص	کل دارایی	تحقیق و توسعه	سرمایه‌گذاری	تعداد کارکنان (نفر)
باسف	۱	۷۲۶۶۰	۵۲۷۰	۲۰۲۱	۷۳۴۸۴	۲۰۰۴	۸۵۶۰	۱۰۴۷۷۹
داوکیکال	۲	۴۴۸۷۵	۴۶۹	۳۳۶	۶۵۹۳۷	۱۴۹۲	۱۴۱۰	۵۲۲۰۰
اکسون موبیل	۳	۴۰۹۷۹	۲۴۰۸	۲۳۰۹	۲۴۱۶۱	—	۳۱۴۸	۱۳۱۰۰
سابیک (عربستان)	۷	۲۷۴۸۱	۵۰۱۴	۲۴۲۰	۷۹۱۵۸	—	—	۳۳۰۰۰
ساسول آفریقا	۴۱	۸۰۴۵	۱۶۳	—	—	—	—	۶۹۱۹
شرکت ملی صنایع پتروشیمی	۴۴	۷۱۹۲	۳۴۵	۲۰۷	۲۴۹۱۰	۸	۱۶۷۸	۱۳۶۴۸

در جدول ۷ درصد سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی خاورمیانه و جهان ارائه شده است. براساس آمار جدول، ارقام مذکور طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸، روند صعودی داشته است.

1. Saudi Basic Industries Corporation (SABIC)

۲. بنا به گزارش یکصد شرکت برتر شیمیایی جهان در سال ۲۰۰۹، شرکت ملی صنایع پتروشیمی پس از دو شرکت سابیک و ساسول آفریقای جنوبی در جایگاه سوم شرکت‌های برتر در ناحیه خاورمیانه - آفریقا قرار گرفته است (شرکت سابیک در جایگاه هفتم و شرکت ساسول در جایگاه چهل‌ویکم قرار داشته‌اند).

جدول ۷. سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی در خاورمیانه و جهان طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸

سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	شرح
درصد سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی خاورمیانه	۱۶/۲	۱۸/۵	۲۴/۶	۲۵/۳	۲۵/۸۵	
درصد سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی جهان	۱/۰۸	۱/۳۱	۱/۹	۲/۱	۲/۴	

مأخذ: همان.

۶. خوراک

نرخ گاز طبیعی دریافتی برای خوراک و سوخت مجتمع‌های پتروشیمی طبق نامه شماره ۸۶۴۶۶ - ۲۸/۱ مورخ ۱۳۸۷/۴/۶ وزیر نفت ۱۵۸/۵ ریال به‌ازای هر مترمکعب اعلام شد. ولی طبق نامه م پ ۱۵۸۱۱۶ مورخ ۱۳۸۷/۶/۱۴ معاون وزیر نفت در برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری نرخ گاز طبیعی براساس جزء «ب» بند «۷» قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور ۶۹۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب اعلام شد که مجتمع‌های پتروشیمی به‌صورت علی‌الحساب همان ۵/۱۵۸ ریال به‌ازای هر مترمکعب را پرداخت کردند. به‌قرار اطلاع همین رویه در سال ۱۳۸۸ نیز ادامه داشته است. درخصوص خوراک گازی صنعت پتروشیمی لازم به‌ذکر است که با تصویب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها لازم است برای جلوگیری از هرگونه سوءتعبیری از قانون، هرچه سریع‌تر فرمول مشخص و قیمت دقیقی برای قیمت خوراک‌های گازی مشخص شود.

۷. مصرف انرژی

مطابق ماده (۲۰) قانون برنامه چهارم (تنفیذ ماده (۱۲۱) قانون برنامه سوم توسعه)، دولت به‌منظور اعمال صرفه‌جویی، منطقی کردن مصرف انرژی و حفاظت از محیط زیست، موظف به تهیه و تدوین معیارها و مشخصات فنی مرتبط با مصرف انرژی در تجهیزات، فرآیندها و سیستم‌های مصرف‌کننده انرژی شده بود.

براساس ترازنامه‌های هیدروکربوری سال ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ تاکنون معیارهای مصرف انرژی برای مجتمع‌های پتروشیمی تدوین نشده است. واحدهای پتروشیمی هریک به‌طور جداگانه اقداماتی برای بهینه‌سازی مصرف سوخت انجام داده‌اند که براساس ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۳۸۷، در دوره زمانی ۱۳۸۴ - ۱۳۸۷ وضعیت مصرف سوخت بر واحد تولید در مجتمع‌های تبریز، رازی، بیستون و ارومیه افزایش یافته است و در بقیه مجتمع‌ها کاهش و یا حدوداً ثابت بوده است. در جدول ۸ میزان سوخت به محصول تولیدی، در مجتمع‌های پتروشیمی کشور طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۷ نشان داده شده است.

شایان ذکر است که در سال ۱۳۸۸ قرارداد تدوین استاندارد مصرف انرژی در پنج نوع محصول صنعت پتروشیمی توسط شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت کشور با مشارکت شرکت‌های ایرانی - خارجی تهیه و در هیئت‌مدیره شرکت نفت تصویب شده و برای اجرا منعقد شده است.

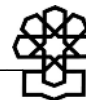
جدول ۸. واحد سوخت به محصول تولیدی در مجتمع‌های پتروشیمی

(ارقام به میلیون مترمکعب سوخت به هزار تن محصول)

سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
مجتمع پتروشیمی بندر امام	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۱۵	۰/۱۵
اراک	۰/۳۰	۰/۳۰	۰/۴۲	۰/۲۶
تبریز	۰/۱۸	۰/۲۱	۰/۱۳	۰/۲۲
اصفهان	۰/۳۰	۰/۲۹	۰/۲۸	۰/۱۷
خراسان	۰/۶۰	۰/۵۴	۰/۵۴	۰/۵۳
شیراز	۰/۴۷	۰/۴۵	۰/۴۶	۰/۴۶
رازی	۰/۱۱	۰/۱۴	۰/۱۲	۰/۲۶
خارک	۱/۰۱	۰/۸۵	۰/۹۹	۰/۹۴
بوعلی سینا				۰/۰۸
فناوران	۰/۹۵	۱/۲۷	۱/۲۸	۰/۹۸
بیستون		۰/۴۰	۱/۰۴	۱/۹۱
کرمانشاه				۰/۳۲
مارون		۰/۵۰	۰/۱۹	۰/۱۳
پارس			۰/۰۹	۰/۱۴
برزویه			۰/۲۰	۰/۱۰
ارومیه*			۰/۴۹	۰/۵۶
پتروشیمی خوزستان				۱/۱۲
پتروشیمی غدیر				۰/۱۳
پتروشیمی زاگرس				۰/۰۷
پتروشیمی آریاساسول				۰/۰۲
پتروشیمی امیرکبیر				۰/۰۳
پتروشیمی تندگویان				۰/۰۷
پتروشیمی جم				۰/۰۷

مأخذ: ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۸۷، مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، ۱۳۸۸.

* هزار مترمکعب سوخت به هزار تن محصول.

۸. طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم صنایع پتروشیمی و طرح‌های افتتاح شده

۸-۱. طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم

طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم صنایع پتروشیمی شامل ۳۰ طرح به ظرفیت ۱۹/۵۶۷ میلیون تن است که طی سال‌های برنامه آغاز شده و در مراحل مختلف اجرایی قرار دارند. از این تعداد هشت طرح به ظرفیت ۴/۷ میلیون تن به بهره‌برداری رسیده‌اند و بقیه در حال اجرا هستند که پیشرفت فیزیکی واقعی آنها نسبت به برنامه با تأخیر همراه است. یکی از آثار سوءتأخیر در اجرای پروژه‌ها علاوه بر معطل ماندن سرمایه، ضرر ناشی از به فروش نرسیدن محصول، از دست دادن بازارهای جهانی و... شروع بازپرداخت وام‌های دریافتی طرح، قبل از بهره‌برداری از آن است. این عامل در کنار افزایش میزان بیمه وام‌های خارجی و... موجب افزایش هزینه‌های مالی و کاهش سود خالص شرکت می‌شود. همان‌طور که در پیوست نشان داده شده است هزینه‌های مالی شرکت از ۷۸۸/۴۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ به ۵۸۹۹/۰۰۳ میلیارد ریال افزایش یافته است. در جدول ۹ مشخصات طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم صنایع پتروشیمی ارائه شده است.

جدول ۹. طرح‌های برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه

ردیف	نام طرح	ظرفیت (هزار تن در سال)	پیشرفت فیزیکی تا پایان سال ۱۳۸۸ (واقعی)	پیشرفت فیزیکی تا پایان سال ۱۳۸۸ (برنامه)
۱	طرح توسعه یوتیلیتی متمرکز فجر	—	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۲	اتیل بنزن و استایرن منومر (پتروشیمی پارس)	۱۲۴۵	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۳	اوره آمونیاک ششم	۱۷۵۵	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۴	متانول ششم (پتروشیمی زاگرس)	۱۶۵۰	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۵	ایزوسیانات‌ها فاز ۲ (پتروشیمی کارون)	۴۰	۶۹/۷	۱۰۰
۶	طرح کلرآلکالی و PVC (پتروشیمی اروند)	۲۸۳۴	۹۸/۷	۱۰۰
۷	الفین عسلویه (پتروشیمی مروارید)	۵۴۷	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۸	پلی‌اتیلن سنگین (پتروشیمی مهر)	۳۰۰	به بهره‌برداری رسیده	۱۰۰
۹	NF سوم (پتروشیمی بندرامام)	۲۶۸۵	۶۷/۱	۷۲/۳۵
۱۰	الفین سیزدهم (پتروشیمی ایلام)	۸۲۲	۲۳	۴۷/۰۳
۱۱	پلی‌اتیلن سنگین (پتروشیمی ایلام)	۳۰۰	۸۶	۱۰۰
۱۲	آمونیاک و اوره هفتم (پتروشیمی شیراز)	۱۷۵۵	۳۴/۱	*
۱۳	سرویس‌های جانبی (توسعه مبین - ۱)	—	به بهره‌برداری رسیده	—
۱۴	سرویس‌های جانبی - فاز ۲ (پتروشیمی دماوند)	—	۴	شروع ۱۳۸۷ خاتمه ۱۳۹۱-۱۳۹۰
۱۵	پلی‌اتیلن سنگین (فیلیپین)	۲۷۰	به بهره‌برداری رسیده	—

ردیف	نام طرح	ظرفیت (هزار تن در سال)	پیشرفت فیزیکی تا پایان سال ۱۳۸۸ (واقعی)	پیشرفت فیزیکی تا پایان سال ۱۳۸۸ (برنامه)
۱۶	احداث اسکله در غرب زمین‌های فاز دوم در عسلویه	—	—	—
۱۷	طرح‌های توسعه‌ای پتروشیمی تبریز	۵۴	۹۶	۱۰۰
۱۸	افزایش ظرفیت واحد پلی‌اتیلن سنگین (پتروشیمی بندرامام)	۹۰	۸۲/۱	۱۰۰
۱۹	خط لوله اتیلن غرب کشور	—	۶۵/۲	۱۰۰
۲۰	الفین یازدهم (پتروشیمی کاویان)	۲۱۸۰	۷۵/۷	۸۹/۳۴
۲۱	پلی‌اتیلن سنگین (پلیمر کرمانشاه)	۳۰۰	۷۸/۶	۹۹/۲۹
۲۲	پلی‌اتیلن سنگین - سبک خطی (پتروشیمی مهاباد)	۳۰۰	۱۴/۵	۹۶/۰۵
۲۳	پلی‌اتیلن سنگین - سبک خطی (پتروشیمی لرستان)	۳۰۰	۲۵/۳	۳۷/۵۳
۲۴	الفین هشتم (پتروشیمی گچساران)	۱۰۹۰	۹/۵	—
۲۵	پلی‌اتیلن سبک (پتروشیمی کردستان)	۳۰۰	۱۲/۵	۹۲/۸۷
۲۶	LDPE الفین ششم (امیرکبیر)	۳۰۰	در مرحله پیش راه‌اندازی	—
۲۷	متانول - پروپیلن (پتروشیمی فناوران)	۱۲۰	فعالاً از الویت اجرا خارج شده است	—
۲۸	گوگردزدایی از گازهای ترش (پتروشیمی رازی)	۲۱۰	توسط بخش خصوصی در دست اجرا می‌باشد	—
۲۹	اوره با پوشش گوگردی (پتروشیمی خراسان)	۱۰۰	توسط بخش خصوصی در دست اجرا می‌باشد	—
۳۰	واحد دوم کریستال ملامین (پتروشیمی خراسان)	۲۰	توسط بخش خصوصی در دست اجرا می‌باشد	—
جمع کل		۱۹۵۶۷		

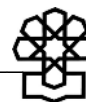
مأخذ: گزارش عملکرد سال ۱۳۸۸، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ۱۳۸۹ و نامه شماره ۱۴/۱۱/۸۸۱-۸۲ مورخ ۱۳۸۸/۸/۵، دفتر برنامه‌ریزی و توسعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۸.

* برنامه تجدیدنظر درحال بررسی است. طبق برنامه قبلی باید تا پایان سال ۱۳۸۹ طرح به بهره‌برداری می‌رسید.

توضیح: طبق برنامه طرح‌های NF سوم بندر امام، الفین سیزدهم و پلی‌اتیلن سنگین پتروشیمی ایلام، آمونیاک و اوره هفتم شیراز، پلیمر کرمانشاه، خط لوله اتیلن غرب کشور با تجدیدنظر، باید در سال ۱۳۸۹ به بهره‌برداری می‌رسیدند.

۲-۸. طرح‌های افتتاح شده طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

در طول سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸ تعداد ۲۸ طرح به بهره‌برداری رسیدند. فهرست این طرح‌ها به همراه

ظرفیت و زمان افتتاح آنها در جدول ۱۰ ارائه شده است. همان طور که مشخص است ظرفیت ایجاد شده در اثر بهره‌برداری از این طرح‌ها طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸ حدود ۳۲ میلیون تن بوده است. قابل ذکر است که برخی از طرح‌های مذکور، طرح‌های برنامه پنج‌ساله سوم هستند که در طول سال‌های برنامه پنج‌ساله چهارم افتتاح شده‌اند.

جدول ۱۰. طرح‌های افتتاح و بهره‌برداری شده طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸

ردیف	نام طرح	نام شرکت	محل اجرا	تاریخ افتتاح	ظرفیت (هزار تن در سال)
۱	الفین ششم	پتروشیمی امیرکبیر	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۴/۳/۲۱	۱۵۰۰
۲	PTA/PET اول	پتروشیمی تندگویان	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۴/۳/۲۱	۷۶۳
۳	آروماتیک سوم	پتروشیمی بوعلی سینا	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۴/۳/۲۱	۱۷۴۰
۴	پلیمرهای مهندسی	پتروشیمی خوزستان	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۴/۳/۲۱	۳۵
۵	استحصال اتان	پتروشیمی پارس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۵/۴/۷	۳۲۳۶
۶	سرویس‌های جانبی متمرکز	پتروشیمی مبین	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۵/۴/۷	—
۷	الفین هفتم	پتروشیمی مارون	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۵/۶/۸	۴۴۹۴
۸	متانول چهارم	پتروشیمی زاگرس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۵/۱۲/۱۷	۱۶۵۰
۹	آروماتیک چهارم	پتروشیمی برزیه (نوری)	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۶/۴/۱۱	۴۴۷۹
۱۰	اسید استیک و منواکسید کربن	پتروشیمی فناوران	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۶/۵/۱۶	۲۹۰
۱۱	آمونیاک و اوره چهارم	پتروشیمی پردیس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۶/۸/۱۰	۱۷۵۵
۱۲	PTA/PET دوم	پتروشیمی تندگویان	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۶/۱۲/۱۶	۷۴۶
۱۳	پلی‌اتیلن سبک	پتروشیمی لاله	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۶/۱۲/۱۶	۳۰۰
۱۴	آمونیاک سوم	پتروشیمی رازی	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۶/۱۲/۱۶	۶۸۰
۱۵	پلی‌اتیلن سنگین	NPC - آلیانس	فیلیپین	۱۳۸۷/۳	۳۰۰

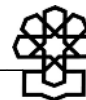

ردیف	نام طرح	نام شرکت	محل اجرا	تاریخ افتتاح	ظرفیت (هزار تن در سال)
۱۶	آمونیاک و اوره پنجم	پتروشیمی کرمانشاه	کرمانشاه	۱۳۸۷/۴/۶	۱۰۵۶
۱۷	الفین نهم	پلیمر آریاساسول	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	بهره‌برداری ۱۳۸۶/۱۰/۱	۱۶۹۰
۱۸	الفین دهم	پتروشیمی جم	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۷/۱۱/۲۰	۲۷۸۱
۱۹	اتیلن گلایکول‌ها	فرسا شیمی	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۷/۱۱/۲۰	۴۴۴
۲۰	ایزوسیانات‌ها - فاز اول	پتروشیمی کارون	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۷/۱۲/۲۰	۴۰
۲۱	سرویس‌های جانبی متمرکز - توسعه فجرا	پتروشیمی فجر	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۷/۱۲/۲۰	—
۲۲	پلی اتیلن سنگین عسلویه	پتروشیمی مهر	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۴/۴	۳۰۰
۲۳	PVC غدیر	پتروشیمی غدیر	منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	۱۳۸۸/۱۰/۱۴	۲۷۰
۲۴	متانول ششم	پتروشیمی زاگرس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۱۱/۲۰	۱۶۵۰
۲۵	اتیلن بنزن - استایرین پارس	پتروشیمی پارس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۱۱/۲۰	۱۲۴۵
۲۶	بوتادین	پتروشیمی جم	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۱۱/۲۰	۲۴۵
۲۷	سرویس‌های جانبی متمرکز - توسعه مبین	پتروشیمی مبین	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۱۱/۲۰	—
۲۸	بندرپتروشیمی پارس	شرکت ملی صنایع پتروشیمی	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۸/۱۱/۲۰	—
۲۹	آمونیاک ششم	پتروشیمی پردیس	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۹/۵/۶	۱۷۵۵
۳۰	اتیلن عسلویه	پتروشیمی مروارید	منطقه ویژه اقتصادی - انرژئ پارس	۱۳۸۹/۵/۶	۵۴۷

مأخذ: گزارش عملکرد سال ۱۳۸۸ شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.

۹. پژوهش و فناوری

مطابق بند «ه» ماده (۴۶) قانون برنامه چهارم توسعه و در راستای افزایش یکنواخت سرمایه‌گذاری دولت در امر پژوهش و فناوری، مقرر گردیده بود که شرکت‌های دولتی یک

درصد (۱٪) درآمد عملیاتی خود را تا پایان برنامه چهارم، در جهت پژوهش‌های مأموریت‌گرا و تقاضامحور سرمایه‌گذاری کند.

شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی، متولی اصلی تعریف، تصویب و مدیریت اجرای فعالیت‌های پژوهشی مورد نیاز شرکت ملی صنایع پتروشیمی بوده و دارای سه مرکز پژوهش و فناوری در تهران، اراک و منطقه ویژه اقتصادی بندر امام است. علاوه بر این به منظور تأمین نیازهای پژوهشی مجتمع‌های پتروشیمی، مراکز پژوهش و توسعه در آن شرکت‌ها ایجاد و فعال گردیده است. این مراکز از نظر ستادی (سازماندهی، برنامه‌ریزی، بودجه، نظارت و هماهنگی) زیر نظر شرکت پژوهش و فناوری هستند و از نظر اجرایی زیر نظر مدیران عامل شرکت‌های مربوطه انجام وظیفه می‌کنند.

طرح‌های پژوهشی^۱ شرکت، در قالب بودجه هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت ملی صنایع پتروشیمی تحت ردیف ۲۳۲۲۰۰۰ در قانون بودجه منظور می‌شود. در جدول ۱۱ وضعیت مالی این طرح‌ها نشان داده شده است.

جدول ۱۱. هزینه سرمایه‌ای شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۸

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
بودجه مصوب قانون	۳۳۶۱۴۴	۶۴۰۹۷۹	۶۶۳۸۶۰	۶۷۷۱۳۶	۴۷۹۰۰۲
بودجه اصلاحی	-	۵۲۳۱۱۵	۳۲۰۰۳۰	۴۷۵۳۳۴	۴۰۵۰۹۴
عملکرد	۳۷۸۱۷۸	۲۰۸۴۱۴	۱۹۸۸۴۱	۲۴۲۳۱۳	۱۷۲۹۰۴
درصد عملکرد به بودجه مصوب قانون	۱۱۲/۵	۳۲/۵	۲۹/۹	۳۵/۸	۳۶

مأخذ: عملکرد شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴-۱۳۸۸)، شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی، ۱۳۸۹.

همان‌طور که از آمار جدول ۱۱ مشخص است در طول سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۸۸ عملکرد مالی شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی در زمینه طرح‌های پژوهشی کمتر از ۴۰ درصد بوده است. براساس گزارش صورت‌های مالی شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی در سال ۱۳۸۸، عدم جذب کامل بودجه پروژه‌ها ناشی از محدودیت تأمین نقدینگی، مشکلات حادث شده در برنامه پروژه‌ها و همچنین ضرورت انجام مطالعه جامع‌تر مبنی بر ایجاد تغییرات ضروری و متناسب با شرایط تحقیق است. عملکرد فیزیکی شرکت پژوهش و فناوری، در رابطه با پژوهش‌های مأموریت‌گرا و تقاضامحور که در متن قانون ذکر شده است نیز، مطلوب ارزیابی نمی‌شود. به طوری که حتی برخی از پروژه‌های این شرکت که تجاری شده است، به دلیل نداشتن توجیه اقتصادی، اجرای آنها توسط

۱. عناوین برخی از طرح‌های پژوهشی که در طول سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸ در شرکت پژوهش و فناوری در دست مطالعه بوده است به شرح زیر است: پروژه پلی‌پروپیلن، پروژه فرئون، پروژه VAM، پروژه MTP، پروژه PET، پلی استایرن، فلر و موارد دیگر.

مجتمع‌های پتروشیمی متوقف مانده است (مانند واحد MTP شرکت پتروشیمی فناوران). از طرفی صنعت پتروشیمی کشور در زمینه دانش فنی، کاتالیست‌ها، برخی تجهیزات و... هنوز وابسته است. براساس گزارش شرکت پژوهش و فناوری، چالش‌ها و مشکلات اساسی شرکت‌ها عبارتند از:

۱. اجرای ناقص امکان‌سنجی فنی و اقتصادی طرح‌های تحقیقاتی در ابتدای فعالیت شرکت که منجر به عدم دسترسی به نتایج هدف در مقاطع زمانی پیش‌بینی شده و بازگشت سرمایه‌گذاری اولیه شده است.

۲. عدم همکاری مناسب صاحبان لیسانس برای تکمیل طرح‌های در دست اقدام،

۳. عدم تأمین اعتبار مورد نیاز به‌منظور تکمیل پروژه‌ها در مقاطع پیش‌بینی شده،

۴. عدم جذب کامل بودجه پروژه‌های ناشی از محدودیت تأمین نقدینگی،

۵. عدم فراهم شدن شرایط کامل به‌منظور انجام مطالعه جامع‌تر مبنی بر ایجاد تغییرات ضروری و متناسب با شرایط تحقیق.

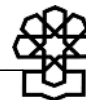
۱۰. بررسی‌های زیست‌محیطی

براساس ماده (۷۱) قانون برنامه چهارم (تنفیذ بند «ج» ماده (۱۰۴) و ماده (۱۰۵) قانون برنامه سوم) به‌منظور کاهش عوامل آلوده‌کننده محیط زیست، بالاخص در مورد منابع طبیعی و منابع آب کشور، واحدهای تولیدی موظفند برای تطبیق مشخصات فنی خود با ضوابط محیط زیست و کاهش آلودگی‌ها اقدام کنند. همچنین کلیه طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی و خدماتی باید پیش از اجرا و در مرحله انجام مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی، مورد ارزیابی زیست‌محیطی قرار گیرند.

برخی از اقدامات زیست‌محیطی شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌شرح زیر است:

انجام پایش‌های زیست‌محیطی در کلیه مجتمع‌های تابعه، بهره‌برداری از تصفیه‌خانه‌های فاضلاب در مجتمع‌ها، انجام مطالعات ارزیابی آثار زیست‌محیطی طرح‌های پتروشیمی، استقرار سیستم مدیریت پسماند در مجتمع‌های پتروشیمی، توسعه فضای سبز، برگزاری کنفرانس‌ها و شرکت در نمایشگاه‌ها و...

با وجود اقدامات انجام شده هنوز مناطقی که واحدهای پتروشیمی به‌خصوص به‌صورت جمعی (منطقه ماهشهر و عسلویه) در آنها احداث شده با مشکلات زیست‌محیطی از جمله آلودگی آب‌وهوا مواجه هستند.

۱۱. رعایت اصول پدافند غیرعامل

در بند «۱۱» ماده (۱۲۱) قانون برنامه چهارم توسعه رعایت اصول پدافند غیرعامل در طراحی و اجرای طرح‌های حساس و مهم و یا در دست مطالعه و نیز تأسیسات زیربنایی و ساختمان‌های حساس و شریان‌های اصلی و حیاتی کشور و آموزش عمومی مردم توسط دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۱۶۰) این قانون، به‌منظور پیشگیری و کاهش مخاطرات ناشی از سوانح غیرطبیعی مورد توجه قرار گرفته است.

براساس گزارش‌های موجود^۱ ملاحظات امنیتی و پدافندی در طراحی واحدهای پتروشیمی و اجرای آنها لحاظ نشده است.

۱۲. برخی از چالش‌های صنعت پتروشیمی کشور

- واگذاری شرکت‌های پتروشیمی و باقی‌ماندن پرداخت بخش عمده‌ای از دیون و تضمین کل دیون آنها بابت فاینانس‌های انجام گرفته برعهده شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌رغم واگذاری شرکت‌ها، - تأخیر در اجرای پروژه‌های ناشی از انتخاب‌های نامناسب، ضعف مدیریت پروژه، مشکلات متعدد در حوزه‌های تأمین تجهیزات، مواد شیمیایی خاص و کاتالیست‌ها، دانش فنی و محدودیت در تأمین منابع مالی،

- تأخیر در راه‌اندازی یا بهره‌برداری از پروژه‌ها، عمدتاً دیرتر از شروع بازپرداخت اقساط،

- بهره‌برداری از واحدها با ظرفیت‌های پایین به‌خصوص در سال‌های اولیه و تولید کمتر از ظرفیت، - عدم دریافت خوراک به لحاظ کمی و کیفی،

- مشخص نبودن قیمت دقیق خوراک و فرمول قیمت خوراک،

- محدودیت در جذب سرمایه‌گذاری خارجی،

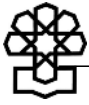
- پیوسته نبودن زنجیره ارزش در صنعت پتروشیمی کشور و فقدان ظرفیت‌سازی مناسب در صنایع میانی از جمله ایجاد و گسترش پارک‌های پتروشیمی،

- مشکلات ناشی از عدم تبعیت شرکت‌های واگذار شده از برنامه‌های منسجم و هماهنگ در شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ایجاد کندی در توسعه صنعت پتروشیمی و عدم توجه به زنجیره ارزش

۱. دو مورد از گزارش‌های منتشر شده در این رابطه عبارتند از:

۱. موانع و معیارهای نامساعد توسعه صنعت پتروشیمی در منطقه ویژه اقتصادی پارس (عسلویه) اندیشگاه تحلیگران انرژی (ایتان)، ۱۳۸۸.

۲. مجموعه مقالات اولین همایش ملی چشم‌انداز توسعه پایدار، یکپارچه و دانایی‌محور منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، سازمان منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس و مدیریت پژوهش و فناوری، ۱۳۸۸.

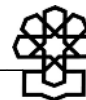
تولید در اثر واگذاری نامناسب واحدهای پتروشیمی،

- ضعف در تأمین دانش فنی، ماشین‌آلات و تجهیزات و عملکرد ضعیف پژوهش و فناوری در این صنعت،

- تضعیف منابع انسانی صلاحیت‌دار و کارآموده در صنعت پتروشیمی و جایگزینی نامناسب

نیروی انسانی،

- عدم رعایت اصول پدافند غیرعامل.

پیوست‌ها

جدول ۱. خلاصه سود و زیان شرکت ملی صنایع پتروشیمی براساس صورت‌های مالی تلفیقی

حسابرسی شده طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۶ (واحد به میلیارد ریال)

عنوان	سال		
	۱۳۸۴	۱۳۸۵	
فروش خالص	۴۲۳۷۳/۱	۶۹۴۵۰/۵۶۹	۳۲۰۲۴/۱۹
قیمت تمام شده کلای فروش رفته	(۳۱۷۱۴/۷)	(۵۱۴۷۳/۲۵۴)	(۲۵۰۹۸/۲۴)
سود ناخالص	۱۰۶۵۸/۴	۱۷۹۷۷/۳۱۵	۶۹۲۵/۹۵
هزینه‌های توزیع، فروش، عمومی و اداری	(۲۶۷۵/۴۱)	(۴۶۸۲/۲۱۲)	(۲۱۶۷/۱۵)
سایر درآمدها و هزینه‌های عملیاتی	(۴۲۵۵/۳۸)	(۲۳۹۸/۰۵۳)	(۴۵۵/۳۵)
جمع	(۶۹۳۰/۷۹)	(۷۰۸۰/۲۶۵)	(۲۶۲۲/۵۰)
سود (زیان) عملیاتی	۳۷۲۷/۶۱	۱۰۸۹۷/۰۵۰	۴۳۰۲/۴۵
سایر هزینه‌ها و درآمدها (اقلام استثنایی)	—	—	—
هزینه‌های مالی	(۴۱۰۲/۳۹)	(۵۸۹۹/۰۰۳)	(۷۸۸/۴۴)
خالص سایر درآمدها (هزینه‌ها) غیرعملیاتی	(۹۰۸/۰۳۴)	(۲۶۶۷/۹۴۳)	(۱۳۵۲/۳۲)
سود (زیان) پیش از کسر مالیات	(۱۲۸۲/۸۱)	(۲۳۳۰/۱۰۴)	۲۱۶۱/۶۹
مالیات	(۶۱/۷۲)	(۱۷۹/۱۴۹)	(۶۴/۲۷)
سود (زیان) پس از کسر مالیات	(۱۳۴۴/۵)	۲۱۵۰/۹۵۵	۲۰۹۷/۴۲

مأخذ: اطلاعات دریافتی از دفتر برنامه‌ریزی و توسعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۸.

توضیح: اعداد داخل پرانتز با علامت منفی در محاسبات به‌کار گرفته شده‌اند.

جدول ۲. برنامه واگذاری‌های شرکت ملی صنایع پتروشیمی تا تاریخ ۱۳۸۹/۵/۲

نام شرکت	سرمایه			درصد سهام انتقال به هلدینگ	درصد سهام NPC
	تعداد کل سهام	ارزش اسمی هر سهم	مبلغ کل سرمایه (میلیون ریال)		
پتروشیمی مبین	۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰
مدیریت توسعه	۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰
پتروشیمی بین‌الملل	۸۰۰	۱۰۰ پوند	۸۰,۰۰۰ پوند	۱۰۰	۱۰۰
عملیات غیرصنعتی	۲۱۷,۵۵۸,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲۱۷,۵۵۸	۱۰۰	۱۰۰
عملیات غیرصنعتی بازارگاد	۲,۵۲۸,۵۰۰	۳,۳۳۲	۸,۴۳۰	۱۰۰	۱۰۰
پتروشیمی برزویه	۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰	۵۵/۷۶	۵۵/۷۶
پتروشیمی بندرامام	۱,۳۱۰,۳۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۳,۱۰۳,۰۰۰	۷۰	۷۰
پتروشیمی بوعلی‌سینا	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۷۰	۷۰
پتروشیمی فجر	۲,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۷۰	۷۰
پتروشیمی خوزستان	۳۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۳۶۰,۰۰۰	۷۰	۷۰
پتروشیمی پارس	۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۶,۰۰۰,۰۰۰	۶۰	۶۰
بازرگانی پتروشیمی	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۴۵	۴۵

جدول ۳. طرح‌های قابل واگذاری زیرمجموعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی از طریق مزایده

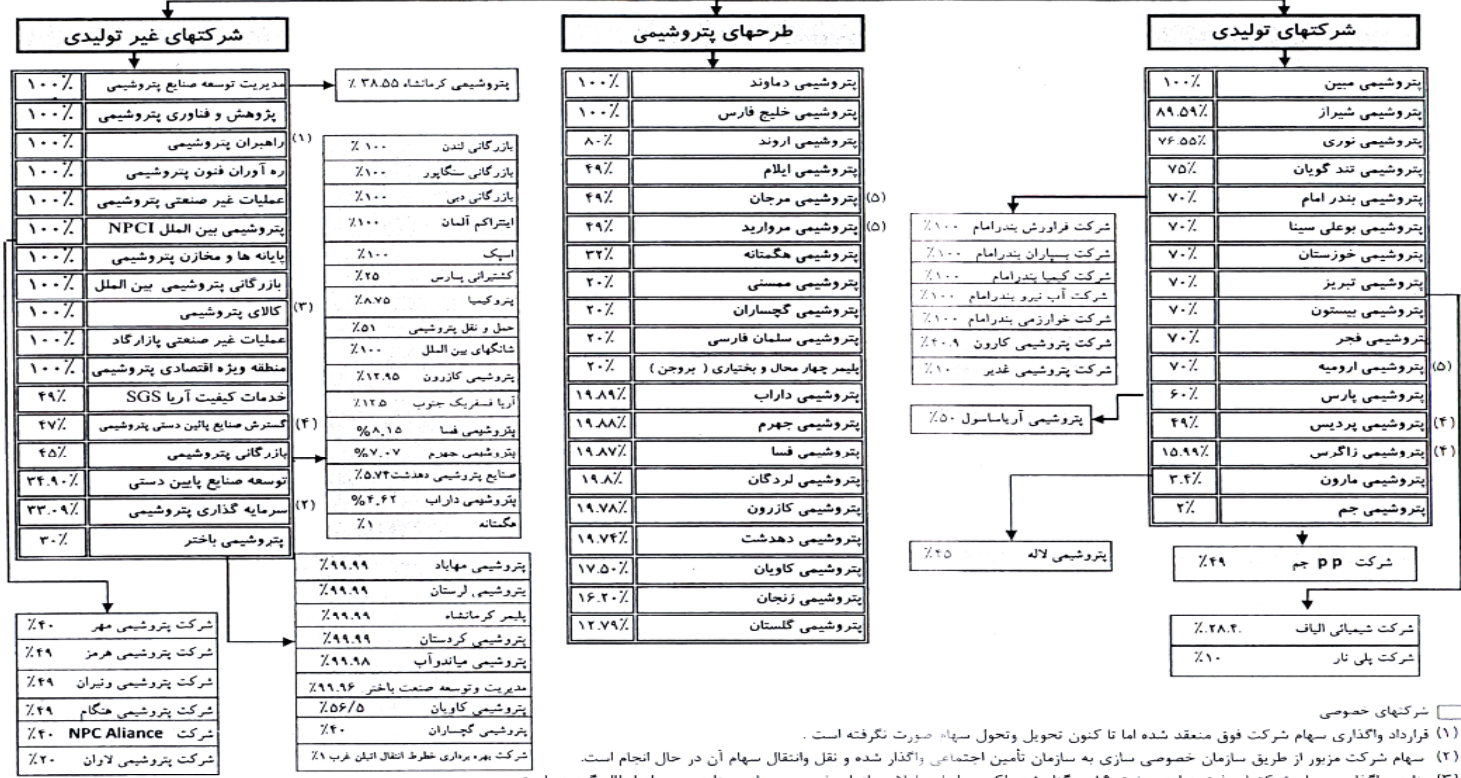
ردیف	نام شرکت	روش واگذاری	درصد سهام متعلق به NPC	درصد سهام قابل واگذاری
۱	پتروشیمی اروند	مزایده	۸۰	۸۰
۲	پتروشیمی ایلام	مزایده	۴۹	۴۹
۳	پتروشیمی باختر	مزایده	۳۰	۳۰
۴	پتروشیمی کاویان	مزایده	۱۷/۵	۱۷/۵
۵	پتروشیمی ممسنی	مزایده	۲۰	۲۰
۶	پتروشیمی کازرون	مزایده	۲۱/۷۲	۲۱/۷۲
۷	پتروشیمی لردگان	مزایده	۲۰	۲۰
۸	پتروشیمی زنجان	مزایده	۱۶/۲۱	۱۶/۲۱
۹	پتروشیمی همدان	مزایده	۲۰	۲۰
۱۰	پتروشیمی گلستان	مزایده	۱۲/۸۸	۱۲/۸۸
۱۱	پتروشیمی داراب		۱۹/۸۹	۱۹/۸۹
۱۲	پتروشیمی چهارم		۱۹/۸۸	۱۹/۸۸
۱۳	پتروشیمی فسا		۱۹/۸۷	۱۹/۸۷

جدول ۴. شرکت‌های قابل واگذاری زیرمجموعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی از طریق بورس یا مزایده

ردیف	نام شرکت	روش واگذاری	درصد سهام متعلق به NPC	درصد سهام قابل واگذاری
۱	پتروشیمی بیستون	مزایده	۷۰	۷۰
۲	ره‌آوران فنون پتروشیمی	مزایده	۱۰۰	۱۰۰
۳	پتروشیمی تبریز	بورس	۷۰	۷۰
۴	پتروشیمی شیراز	بورس	۸۹/۵	۸۹/۵
۵	کالای پتروشیمی	مزایده	۱۰۰	۱۰۰
۶	توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی	مزایده	۳۵	۳۵
۷	پتروشیمی هگمتانه	مزایده	۳۳	۳۳
۸	پژوهش و فناوری	مزایده	۱۰۰	۱۰۰
۹	بازرگانی پتروشیمی بین‌المللی	مزایده	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۵. سبد سرمایه گذاریهای شرکت ملی صنایع پتروشیمی (NPC PORTFOLIO) - بتاريخ ۱۳۸۹/۰۵/۳۰

امور مجامع و سهام - تاریخ تنظیم بردهاد ماو

شرکتهای خصوصی □ □

(۱) قرارداد واگذاری سهام شرکت فوق منعقد شده اما تا کنون تحویل و تحول سهام صورت نگرفته است.

(۲) سهام شرکت مزبور از طریق سازمان خصوصی سازی به سازمان تأمین اجتماعی واگذار شده و نقل و انتقال سهام آن در حال انجام است.

(۳) مزایه واگذاری سهام شرکتهای فوق در اردیبهشت ۸۹ برگزار شده لکن بر اساس اعلام سازمان خصوصی سازی مزایه مربوطه ابطال گردیده است.

(۴) سهام شرکتهای فوق از طریق فراورس به بخش خصوصی واگذار شده و مراحل نقل و انتقال سهام آنها در حال انجام میباشد.

(۵) سهام شرکتهای فوق از طریق مزایه به بخش خصوصی واگذار شده و مراحل نقل و انتقال سهام آنها در حال انجام میباشد.

منابع و مأخذ

۱. گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، طی سال‌های ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸.
۲. عملکرد سال ۱۳۸۸ شرکت ملی صنایع پتروشیمی، دفتر مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، امور برنامه‌ریزی تلفیقی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.
۳. گزارش‌های پیشنهادی ایجاد پارک استاینر، پارک اتیلن، پارک گوگرد خانگیران و پارک متانول عسلویه، دفتر توسعه صنایع پایین‌دست شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.
۴. محتشمی‌پور، رضا. بسته‌های بزرگ از تقاضاهای بی‌تناسب، پیام پتروشیمی، ۱۳۸۷.
۵. آخرین برنامه واگذاری‌های شرکت‌های سرمایه‌پذیر باقیمانده شرکت ملی صنایع پتروشیمی، نامه شماره ۱/۴۳۶۵۸ - ۱ ص ب، مورخ ۱۳۸۹/۵/۲.
۶. قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مجلس شورای اسلامی.
۷. موانع و معیارهای نامساعد توسعه صنعت پتروشیمی در منطقه ویژه اقتصادی پارس (عسلویه) اندیشگاه تحلیلگران انرژی (ایتان)، ۱۳۸۸.
۸. مجموعه مقالات اولین همایش ملی چشم‌انداز توسعه پایدار، یکپارچه و دانایی‌محور منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، سازمان منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس و مدیریت پژوهش و فناوری، ۱۳۸۸.
۹. ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۸۷، مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، ۱۳۸۸.
۱۰. عملکرد شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی طی سال‌های برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ - ۱۳۸۸)، شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی، نامه شماره ۱/۹۵۹۲ - ۳۷ ص پ، مورخ ۱۳۸۹/۷/۳.
۱۱. ایران پلاست و ظرفیت‌های راهبردی توسعه ملی صنعت پلاستیک، دفتر توسعه صنایع پایین‌دست، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.
۱۲. یکصد شرکت برتر شیمیایی، پتروشیمیایی جهان در سال ۲۰۰۹، گزارش صنایع پتروشیمی جهان، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ش ۵۳، ۱۳۸۹.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۶۴۸

عنوان گزارش: بررسی عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی طی سالهای ۱۳۸۴ - ۱۳۸۸

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: فاطمه میرجلیلی

ناظر علمی: محمدرضا محمدخانی

مقتضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: ———

ویراستار ادبی: ———

واژه‌های کلیدی: ———

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۱۱/۲۷